

déli féltekén észlelhető, az északin még nem? Igen lehetséges. A földtengely mai állása szerint az északi félteke telén, a déli nyarán vagyunk legközelebb a Naphoz, az északi félteke nyarán, a déli telén vagyunk legtávolabb tőle. Ez az északi féltekén csökkeneti, a délin növeli a tél és a nyár közötti hőmérséklet-különbséget. A déli félteke így érzékenyebb lehet egy kezdődő lehűlésre.

Úgy tűnik tehát, hogy a naptevékenységnek az utóbbi húsz évben tapasztalható drasztikus csökkenése máris hozott egy olyan lehűlést, amely még csak a legérzékenyebb ponton vehető észre. Ugyanakkor ebből a publikációból is látszik, hogy még a tudományos kutatóknak is nehezükre esik elszakadni a közvélekedéstől, hogy a felmelegedést mi, emberek okozzuk, és amíg üvegházhatású gázokat bocsátunk az atmoszférába, addig a globális klíma melegszik, és minden időjárási változás ennek a következménye.

Azért vigyázzunk, tartsuk magunkat ahhoz, hogy túl rövid időszakokból ne vonjunk le következtetéseket a hosszú távú klímaváltozásokra. Ami lehetséges, az nem biztos, hogy való is.

Irodalom

1. Behringer, W.: *A klíma kultúrtörténete*. Corvina Kiadó, Budapest 2010, Idézi: Berényi D., *Természet Világa*, 142/3 (2011) március, <http://www.termeszettvilaga.hu/szamok/tv2011/tv1103/berenyi.html>
2. Esper, J. et al., *Nature Climate Change*, 8 July 2012. <http://www.uni-mainz.de/eng/15491.php>
3. Knorr, W., *Geophys. Res. Lett.* 36 (2009) 21. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1029/2009GL040613/abstract>
4. Kopp, R. E. et al., *Nature* 462 (2009) 863–867. <http://www.nature.com/nature/journal/v462/n7275/full/nature08686.html>
5. Cyranoski, D., *Nature News*, 23 April 2013. <http://www.nature.com/news/japanese-test-coaxes-fire-from-ice-1-12858>
6. Cohen, P. A. et al., *Harvard Gazette*, Nov. 19 2009. <http://news.harvard.edu/gazette/story/2010/03/scientists-find-signs-of-snowball-earth>
7. Blackburn, T.J. et al., *Science Express*, March 21 2013. <http://www.sciencemag.org/content/early/2013/03/20/science.1234204>
8. NASA, *The Effects of Solar Variability on Earth's Climate: A Workshop Report*. The National Academies Press, 2012, ISBN-10: 0-309-26564-9, ISBN-13: 978-0-309-26564-5, http://science.nasa.gov/science-news/science-at-nasa/2013/08jan_sunclimate/
9. Weiss, H., *New Scientist*, 06 August 2012.
10. Livingston, W.; Penn, M., *Eos* 90 (2009) 30. <http://www.leif.org/EOS/2009EO300001.pdf>
11. British Antarctic Survey Press Release (2012): http://www.antarctica.ac.uk/press/press_releases/press_release.php?id=1967

KÉRDÉS VÁLASZ NÉLKÜL

Meglepődve (megdöbbenve!) olvastuk Csörgő Tamás tavaly tartott előadásának írott változatát a *Fizikai Szemle* 2013/6 számában (a 205. oldalon). A szerkesztő maga is feltette a kérdést, vajon miért A FIZIKA TANÍTÁSA rovatba került a közlemény, de választ az írásból nem sikerült kiolvasnunk. A cikk első részében a szakasz címe szerint a szerző tudományos kutatásairól kíván rövid összefoglalást nyújtani. Ehelyett tárgyi tévedésektől sem mentes, dagályos önreklámozást kap az olvasó.

A tudományos eredmények jelentőségének megvitatása szakmai fórumokra tartozik, nem is azért fogtunk íráshoz. Írásának második részében a szerző kifejti, hogy eredményeit mennyire nem értékeli hazájában, bezzeg a nagyvilágban! A sértett hangvétel mellett nem mehetünk el szó nélkül, mert a szakmai tapasztalatokkal nem rendelkező olvasóközönség és főként a fiatalok körében azt a téveszmét keltheti, hogy hazánkban nem érdemes kutatással foglalkozni, nem lehet vele elismerést szerezni. Határozott ellenvéleményünket kívánjuk kifejezni mind a megbírált kutatói közösség, mind a *Fizikai Szemle* Szerkesztőbizottságának tagjaiként.

Véleményünknek két vonatkozása van. Egyrészt tudománymetriai eredményei bemutatásakor a szerzőnek sokkal szerényebbnek kellene lennie. Csörgő Tamás kétségtelenül nagyon termékeny kutató, azonban munkáinak közel fele nagy nemzetközi együttműködések terméke, hivatkozásainak háromnegyede ezekre a közleményekre érkezett. Az ilyen együttmű-

kodésekben nem lehet csak a tudománymetriai mutatókra hagyatkoznunk, mert félrevezetőek lehetnek. Tudnunk kell az együttműködő munkatársak véleményét is. Nagy nemzetközi kutatócsoportokban mindig lehet tudni, kik az igazi húzóemberek és kik azok, akik egy-egy részfeladat megoldásával járulnak hozzá a nagy egészhez (ami szintén fontos és szép feladat!). Az igazi húzóemberek kapják általában a kiemelt vezetési feladatokat az együttműködésben, például valamely adatiértékelési terület tevékenységének összehangolását. Noha a <http://phenix.elte.hu/szerepunk> oldalon sok szép elismerésről olvashatunk, egyetlen ilyen vezetői feladat ellátásáról sem találunk hiteles adatot, ami megkérdőjelezi, hogy a PHENIX-ben a magyar hozzájárulás meghatározó lenne. (A CERN CMS együttműködésében például van nem egy ilyen kiemelt feladattal megbízott magyar résztvevő.)

Véleményünk másik része, hogy Csörgő Tamás Magyarországon elismert tudós, az MTA doktora, 2013-ban akadémikusnak jelölték. Hazai tudományos elismertsége lényegesen nagyobb, mint a nemzetközi. Itthon számos díjjal tüntették ki, a legutóbbi az egyik legnagyobb elismerésnek számító Charles Simonyi ösztöndíj, amelynek elnyerése kapcsán írását közzétette. Kutatási pályázatainak nyerési hányada nem rosszabb a hazai átlagnál. Például az OTKA-ban forráshiány miatt az elmúlt évtizedben az alig 10%-os nyerési esély volt általános. A nagy elismertségnek örvendő Lendület pályázatok esetén szintén hasonló a nyerési arány. (Nem jobb a helyzet a Európai Unió

által kiírt pályázatok esetén sem.) Tehát a minden hatodik pályázat támogatása nem nevezhető átlag alattinak. Különösen nem, ha a tényekre szorítókunk. Az OTKA nyilvános adatbázisa szerint, amely a 2000-es évek eleje óta elnyert OTKA pályázatok adatait nyilvánosan hozzáférhetővé teszi, Csörgő Tamás vezetése alatt a következő pályázatokat találjuk:

38406 Csörgő Tamás, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont (RMI – Elméleti Osztály), 2002-01-01–2005-12-31: Kísérleti adatok elméleti értelmezése és elméleti jóslatok kísérleti vizsgálata a nagyenergiás nehézion-fizikában, 13 980 eFt.

49466 Csörgő Tamás, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont (RMI – Elméleti Osztály), 2005-01-01–2009-12-31: A nehézion-ütközésekben létrehozott új anyag tulajdonságainak vizsgálata, 18 330 eFt.

73143 Csörgő Tamás, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont (RMI – Elméleti Osztály), 2008-04-01–2011-04-30: Nehézion-fizikai és részecskefizikai kutatások a PHENIX/RHIC és a TOTEM/LHC kísérletekben, 52 000 eFt.

101438 Csörgő Tamás, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont (RMI – Elméleti Osztály), 2012-01-01–2015-12-31: A QCD kritikus pontjának és új tartományainak

keresése a RHIC gyorsító PHENIX és az LHC gyorsító TOTEM kísérletében, 95 692 eFt.

Láthatjuk tehát, hogy a szerzőt az OTKA folyamatosan (olykor átfedéssel) nagy összegű pályázatokkal támogatta. (Emlékeink szerint a szerző 2011-ben tartósan külföldön tartózkodott.) A cikk szerint nem csak az OTKA volt az adott időszakban az egyetlen támogató, úgyhogy nyugodt lelkiismerettel állítjuk, ilyen kiugró támogatással kevés kutató rendelkezik hazánknak abban a részében, amelyre rálátásunk nyílik.

Természetesen a pályázati eredményesség céltudatos pályázati tevékenységgel javítható. A pályázónak gondosan mérlegelnie kell, hogy vajon jó helyre nyújtja be pályázatát, kellő gondossággal van-e összeállítva, megvalósítható-e a tudományos célkitűzés, nem túlzó-e a pénzügyi terv. Mielőtt a szerző bírálói rosszindulatot sugall, nem árt (sík)tükörbe nézni, és meggyőződni róla, vajon az adott pályázat valóban neki van-e kiírva.

Gratulálunk Csörgő Tamásnak a Charles Simonyi ösztöndíjhoz! Egyben kérjük, tudását, tapasztalatát és energiáját maga és csoportja előtérbe helyezése, gonosz erők munkájának sugalmazása helyett a magyar fizikai kutatások elősegítésére próbálja használni.

Trócsányi Zoltán, Horváth Dezső

KÖNYVESPOLC

TERMÉSZET VILÁGA: A MI VILÁGUNK

Bencze Gyula
MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont
Részecske és Magfizikai Intézet

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat *Természet Világa* folyóirata nem szorul bemutatásra a *Fizikai Szemle* olvasói számára. A „messziről jöttek” kedvéért röviden csak ennyit: a világ egyik legrégebb tudományos ismeretterjesztő folyóirata, a tekintélyes brit *Nature* folyóirattal egy időben, annak megjelenését 10 hónappal megelőzve, 1869-ben jött létre a *Természettudományi Közöny*, hogy „a természettudományi ismereteket terjessze a művelt magyar közönségnek”. A neves fizikus, *Szily Kálmán* alapította, aki akkor a Királyi Magyar Természettudományi Társulat főtitkára volt. A jogutód *Természet Világa* folyóirat címlapján, alcímében ma is őrzi a lap alapításkori nevét.

A *Természet Világa* az alapítója célkitűzéseit követve, a természettudományos kultúrát terjeszti hazánkban, magas színvonalú, nyelvileg is igényes, népszerű tudományos írásokkal. Szétparcellázódó világunkban a tudományterületek közötti információcserét segíti. Szerzői között egykoron és ma is megtalálható a magyar természettudományos-műszaki értelmiség legjava. A folyóirat munkáját 27 fős, neves kutatókból álló szerkesztőbizottság segíti. Szerkesztőbizottsága élén az el-

múlt két évtizedben *Szentágothai János*, *Császár Ákos*, *Gergely János* akadémikusok álltak, jelenleg *Vizi E. Szilveszter* az elnöke. A folyóirat szerkesztői a természettudományok területén megszerzett egyetemi diplomával rendelkező tudományos újságírók.

A lap közérthetően tájékoztat a természettudományok és a technika legújabb eredményeiről, és bemutatja a tudományt művelő embert is. A szerkesztőség különös gondot fordít arra, hogy az érdeklődő fiatalok figyelmét a műszaki és a természettudományok felé irányítsa, cikkpályázatokkal kisebb-nagyobb alkotómunka elvégzésére ösztönözze. A *Természet Világa* 1991 óta egy 16 oldalas természettudományos diáklapot „működtet”, amelyet tehetséges középiskolások írnak. Ez egyedülálló Európában. E cikkpályázat abban különbözik minden más tehetségkutató versenytől, hogy itt a diákoknak a tudásukról érthetően, szép magyarsággal megírt cikkekkal kell számot adniuk. Később, ha kutatókká válnak, ez az ismeretátadó tudás fontos lehet majd számukra.

A *Természet Világa* ma már a hazai tudományos ismeretterjesztés egyik alapvető intézményévé vált.